

SINIF ÖĞRETMENLERİNE GÖRE ÖĞRENCİLERİN SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINA (2004) İLİŞKİN YAKLAŞIMLARI

Yrd. Doç. Dr. A. Figen ERSOY* Yrd. Doç. Dr. Erdoğan KAYA**

ÖZ

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2004) öğrenci merkezli öğretim yaklaşımını benimsemiştir. Bu süreçte, öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına (2004) ilişkin yaklaşımlarının belirlenmesi önem taşımaktadır. Bu araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına (2004) ilişkin öğrenci yaklaşımlarını öğretmenlerin görüşlerine dayalı olarak belirlemektir. Araştırmada yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırma amaçlı örneklem biçimlerinden ölçüt örneklem kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya 5. sınıfta okutan 21 gönüllü sınıf öğretmeni katılmıştır. Araştırma verileri, 2005-2006 öğretim yılı Haziran ayında toplanmıştır. Veriler, betimsel analiz ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenler, öğrencilerin yapılandırmacı yaklaşımın uyguladığı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim programını genel olarak olumlu karşıladıklarını, zevk aldıklarını ancak ilk zamanlarda uyum sağlamada zorlandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında öğrencilerin en çok araştırma, drama ve grup çalışmalarından hoşlandıklarını belirtirken, en çok araştırma etkinliğinde zorlandıklarını dile getirmiştir. Ayrıca, öğretmenler yapılandırmacılığa dayalı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının uygulanmasıyla birlikte öğrencilerin araştırmacı yönlerinin güçlendiğini, derste daha etkin olduklarını, dersi sevmeye başladıklarını ancak, daha az çalışmaya başladıklarını belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Öğrenci Yaklaşımları, Sosyal Bilgiler, Öğretim Programı, Yapılandırmacılık

THE PERCEPTIONS OF STUDENTS TOWARDS THE SOCIAL STUDIES CURRICULUM (2004) ACCORDING TO THE OPINIONS OF CLASSROOM TEACHERS

ABSTRACT

The curriculum of Social Studies has adapted a student centred approach. In this process, understanding the students' perceptions towards Social Studies curriculum is of great importance. The purpose of this study is to understand the student perceptions towards The Social Studies curriculum (2004) according to the teachers' opinions. Semi-structured interviews were used in this study. Criterion sampling technique was employed as purposeful sampling method. 21 volunteer classroom teachers who were teaching 5th grade participated in the study. The research data were collected in June 2006 and they were analyzed descriptively. The participants stated that students' overall impression towards The Social Studies curriculum in which constructive approach was implemented was positive and they enjoyed the course; however, they had difficulties in getting adapted initially. The participants concluded that the activities that the students liked the most were researching, drama, and group work activities. On the other hand, the activity that they had the most difficulty was researching. The participants also stated that along with the implementation of Social Studies curriculum based on constructivism, the students improved their research techniques, were more effective in the course and gained more positive attitudes towards the course. However, they tended to study less.

Keywords: Student perceptions, Social Studies, Curriculum, Constructivism

* Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü, e-mail: arifee@anadolu.edu.tr

** Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü, e-mail: erkaya@anadolu.edu.tr

1. GİRİŞ

Eğitim; yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Bu süreçte, ulusların gereksinim duyduğu bireyler eğitim kurumlarında uygulanan eğitim programları aracılığıyla yetiştirilmeye çalışılır. Eğitim programları bireysel ve toplumsal gereksinimler doğrultusunda düzenlenir. 21. yüzyılda toplumlar yerel ve küresel düzeyde farklı sosyal ve ekonomik sorunlar yaşamaktadır. Bu sorunları çözebilecek bireylerin yetiştirilmesinde uygulanan eğitim programlarının önemli bir işlevi vardır. Eğitim programları bireylerin karşılaştıkları sorunları çözmeye gereksinim duydukları bilgiye ulaşma, yorumlama ve yeni bilgiler üretme becerilerini kazanmalarını sağlayabilmelidir. Bireylere sözü edilen becerileri kazandırmada işe koşulan öğrenme yaklaşımlarından biri de yapılandırmacılıktır. Yapılandırmacı öğrenme kuramını benimseyen farklı ülkeler tarafından eğitim programları geliştirilmekte ve uygulanmaktadır. Avustralya, İngiltere, İrlanda, Amerika Birleşik Devletleri, Yeni Zelanda, İspanya, Finlandiya, İrlanda, İsrail, Avusturya, Kanada ve Singapur gibi ülkelerde eğitim programları bu yönde değişime uğramıştır (Paykoç ve diğerleri, 2005). Türkiye’de de yapılandırmacı öğrenme kuramı doğrultusunda geliştirilen ilköğretim programları 2005-2006 öğretim yılından başlayarak ülke genelinde uygulamaya konulmuştur. Bu kapsamda Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı da yapılandırmacılıktan etkilenmiştir.

Sosyal Bilgiler dersi, çocukların sosyal ve toplumsal yaşamı algılaması, yorumlaması ve katılması açısından önem taşımaktadır. Bu ders, çocukların sosyalleşme sürecinde önemli rol oynamaktadır. Sosyal Bilgiler dersinin temel amacı, toplumların birbirine bağımlılığının giderek arttığı günümüzde, çocukların etkili ve sorumlu vatandaşlar olarak yetişmelerini sağlamaktır (NCSS, 1994). Sosyal Bilgiler dersi öğrencilere demokratik bir topluma etkin olarak katılmaları için gerekli kişisel özellikleri ve demokratik tutumları kazandırması bakımından önemlidir (Kaltsounus, 1987). Bu ders, çocukların çevreleriyle iletişim kurarak değişik görüşleri fark etmelerini, kendi düşüncelerini savunmalarını, test etmelerini (Martorella, 1998) ve sosyal konularla ilgili bilgileriyle toplumsal ilişkiler arasında güçlü bir bağ kurarak yeni bilgi, beceri ve değerler kazanmalarını sağlar. Bu açıdan, Sosyal Bilgiler eğitimi, bilginin yapılandırıldığı etkin bir süreçtir (NCSS, 2004; Akt. Sunal ve Hass, 2002).

Sosyal Bilgiler dersinde, çocukların sosyal olayları kavramaları, sosyal bilimlerin temel kavramlarını anlamaları, toplumdaki farklılıklar ve ilişkiler üzerine genelleme yapmaları, toplumsal olayları sınıflamaları, eleştirmeleri, karşılaştıkları sorunları çözmeleri ve sosyal yaşama ilişkin tutum geliştirmeleri sağlanır (Grant ve Vansledright, 1996; Sunal ve Haas, 2002). Etkili bir Sosyal Bilgiler eğitiminde öğrenmenin; sosyo-kültürel bir bağlamda, özgün ortamlarda gerçekleştirilmesi gerekir. Bu süreçte, öğrencinin deneyimlerinden yararlanması ve çoklu durumlar içerisinde yer almaları sağlanmalıdır (Doolittle ve Hicks, 2003; Maxim, 2006). Bu kapsamda Sosyal Bilgiler eğitimi, anlamlı, bütünlükçü, değer temelli, zorlayıcı ve etkin olmalıdır (NCSS, 1994). Yapılandırmacı yaklaşım doğrultusundaki Sosyal Bilgiler eğitiminde, bireylere bilginin aktarımı yerine karşılaştıkları sorunları çözebilmeleri için gerekli bilgilere ulaşma, yorumlama ve yeni bilgiler üretme becerilerini kazandırma eğilimi öne çıkmıştır. Yenilenen Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının vizyonu; demokratik değerleri benimsemiş, düşünme becerileri gelişmiş, etkin ve üretken vatandaşlar yetiştirmek olarak belirlenmiştir (MEB, 2005).

Türkçe alanyazında, yenilenen Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına ilişkin öğrenci görüşlerini belirlemeye yönelik çeşitli araştırmalar (Güven ve İleri, 2006; Kabapınar ve DüNDAR, 2006; Şimşek, 2006) yapılmıştır. Ancak, öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına ilişkin yaklaşımlarını öğretmenlerin görüşlerine göre belirleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Öğretmenler programı uygularken, öğrenme-öğretme sürecini düzenlerken, öğrencileri bu süreçte izleyen ve değerlendiren kişilerdir. Onlar, öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının uygulanması sürecinde yaşadıkları sorunları ve öğrencilerde yaşanan değişimleri bir öğretim yılı boyunca gözlemişlerdir. Öğretmenlerin, prog-

ramının uygulanması sürecinde öğrencilerin yaklaşımlarına ilişkin görüşleri önem taşımaktadır. Bu araştırmayla, öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına yaklaşımları öğretmenlerin görüşlerine dayalı olarak belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının değerlendirilmesi ve geliştirilmesi sürecine katkı sağlayacağı umulmaktadır.

2. YÖNTEM

2.1. Katılımcılar

Araştırmada amaçlı örneklem çeşitlerinden ölçüt örneklem kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu doğrultuda araştırmada, öğretmenlerin mesleki hizmet sürelerinin beş yıldan fazla olması ve 2004-2005 öğretim yılında 4. sınıfı ve 2005-2006 öğretim yılında 5. sınıfı okutan sınıf öğretmenleri olması biçiminde iki temel ölçüt alınmıştır. 2004-2005 öğretim yılında 1998 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programını uygulayan ve 2005-2006 öğretim yılında ise, 2004 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programını uygulayan öğretmenlerin öğrencilerin yaklaşımlarını daha iyi ortaya koyabileceği düşüncesinden hareket edilmiştir. Bu ölçütler göz önüne alınarak 21 gönüllü sınıf öğretmeni ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 11'i erkek, 10'u kadındır. Öğretmenlerin 7'si Eğitim Fakültesi, 3'ü Eğitim Enstitüsü, 3'ü Eğitim Yüksekokulu, 2'si Teknik Eğitim Fakültesi, 2'si Fen-Edebiyat Fakültesi, 2'si Açık Öğretim Fakültesi, 1'i İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve 1'i Öğretmen Okulu mezunudur. Ayrıca, öğretmenlerin 8'si 6-10 yıl, 4'ü 11-15 yıl, 4'ü 16-20 yıl, 3'ü 21-25 yıl, 2'si 26-30 yıl hizmet süresine sahip ve 7'si alt sosyo-ekonomik düzeye sahip okullarda, 14'ü ise orta sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda görev yapmaktadır.

2.2. Verilerin Toplanması

Araştırma; nitel araştırma yöntemlerinden yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla, araştırmacılar tarafından dört sorudan oluşan bir görüşme formu geliştirilmiştir. Görüşme formunun geliştirilmesinde alanyazından elde edilen bilgiler kullanılmış ve kapsam geçerliliği için yedi uzmandan görüş alınmıştır. Ayrıca, bir öğretmen ile pilot görüşme gerçekleştirilerek soruların anlaşılabilirliği kontrol edilmiştir. Araştırma verileri, yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının uygulamasının tamamlandığı 2005-2006 öğretim yılının Haziran ayında toplanmıştır. Araştırma, Eskişehir il merkezinde bulunan Cumhuriyet, Fatih Sultan Mehmet, Şeker, Kardeşler, İstiklal, Ziya Gökalp, Sinan Alağaç, Sami Sipahi, Mareşal Fevzi Çakmak ilköğretim okullarında görev yapan gönüllü 21 öğretmen ile gerçekleştirilmiştir. Görüşme sürecinde verilerin kayıt edilmesi amacıyla ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Öğretmenlere şu sorular yöneltilmiştir:

Bu yıl uygulanan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına;

1. öğrencilerin genel olarak yaklaşımları nasıldı?
2. öğrenciler ne tür etkinlikleri yapmaktan hoşlandılar?
3. öğrenciler ne tür etkinlikleri yapmakta zorlandılar?
4. geçen yıla göre öğrencilerde gözlemlediğiniz değişiklikler nelerdir?

2.3. Verilerin Analiz Edilmesi

Araştırma verilerinin analiz edilmesinde betimsel analiz tekniğinden yararlanılmıştır. Betimsel analizle, elde edilen veriler, düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde mantıklı ve anlaşılır bir yapıda betimlenerek okuyucuya sunulur. Betimlemeler yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve sonuçlara ulaşılır. Bu analiz yönteminde veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir, yorumlanır, görüşülen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla, sık sık doğrudan alıntılar yapılır (Yıldırım ve Şimşek, 2005, ss. 158-159). Betimsel analiz, verilerin görüşme formuna yazımı, görüşme kodlama anahtarının oluşturulması, görüşme verilerinin kodlama anahtarına kodlanması, kodlamaların karşılaştırılması ve güvenilirlik, bulguların tanımlanması ve yorumlanması aşamalarından oluşur (Gay, 1987, ss. 334-336; Miles ve Huberman, 1994, ss. 50-88; Yıldırım ve Şimşek, 2005, s. 159). Araştırma kapsamında betimsel analiz sürecinde yapılan işlemleri şöyle açıklamak olanaklıdır:

- *Verilerin görüşme veri dökümü formuna yazımı:* Bu aşamada, öğretmenler ile yapılan görüşmeler, görüşme veri dökümü formlarına aktarılmıştır. Daha sonra veri döküm formları ile ses kasetleri karşılaştırılmış ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır.
- *Görüşme kodlama anahtarının oluşturulması:* Bu aşamada, görüşme kodlama anahtarı iki araştırmacı tarafından bağımsız olarak oluşturulmuştur. Daha sonra araştırmacıların bir araya gelmesiyle, görüşme kodlama anahtarına son biçimi verilmiştir.
- *Görüşme verilerinin kodlama anahtarına işaretlenmesi:* Bu aşamada, iki araştırmacı birbirinden bağımsız olarak görüşme kodlama anahtarına her bir soru için işaretleme yapmışlardır.
- *Kodlamaların karşılaştırılması ve güvenilirlik:* Bu aşamada iki araştırmacının kodlamaları karşılaştırılarak araştırmanın güvenilirliği; Güvenilirlik: Görüş Birliği/ Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Araştırmanın tüm soruları için güvenilirlik ortalaması %81,8 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar, %70'den yüksek olduğu için araştırma güvenilir kabul edilmiştir.
- *Bulguların yorumlanması:* Bu aşamada, görüşler ve sıklıkları çizelge biçiminde verilmiş ve altlarına açıklamalar yapılmıştır. Bulgularda en çok yer verilen görüşler dikkate alınarak yorumlanmış ve öğretmenlerin görüşlerinden doğrudan alıntılar gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlerin görüşlerinden yapılan doğrudan alıntılarda kod isimlerden yararlanılmıştır. Bu alıntılarının sonrasında parantez içinde görüşme ve satır numaralarına yer verilmiştir.

3. BULGULAR

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına yaklaşımlarına ilişkin öğretmenlerin görüşleri, araştırma soruları kapsamında oluşturulan başlıklar altında verilmiştir. Buna göre, araştırma bulguları; Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına ilişkin genel yaklaşımları, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında öğrencilerin hoşlandıkları etkinlikler, yapmakta zorlandıkları etkinlikler ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının uygulanması sonrasında öğretmenlerin öğrencilerde gözlemlediği değişiklikler başlıkları altında toplanmıştır.

3.1 Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına İlişkin Genel Yaklaşımları

Öğretmenler öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına ilişkin genel yaklaşımlarını yansıtan çeşitli görüşler dile getirmişlerdir. Bu görüşlere Çizelge 1’de yer verilmiştir.

Çizelge 1. “Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına İlişkin Genel Yaklaşımları Nasıldı?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar ve Frekans Dağılımları

Görüşler	f
Zevk aldılar	8
Bir süre uyum sağlamada zorlandılar	7
Memnun kaldılar	6
Etkin olmayı sevdiler	3
Etkinlikler ilgilerini çekti	2
Düşüncelerini bir süre ortaya koyamadılar	1
Basit geldi	1
Hoşlanmadılar	1
Ezber yönü güçlü öğrenciler rahatsız oldular	1
Bilgi edinme açısından sıkıntı yaşadılar	1
Görüşler Toplamı	31

Çizelge 1’de görüldüğü gibi, öğretmenler daha çok öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programından zevk aldıklarını ve memnun olduklarını ancak, bir süre uyum sağlamada zorlandıklarını belirtmişlerdir. Bunların yanı sıra, öğretmenler, öğrencilerin etkin olmayı sevdiklerini ve etkinliklerin ilgilerini çektiğini dile getirmişlerdir. Aynı zamanda öğretmenler, öğrencilerin düşüncelerini bir süre ortaya koyamadıklarını, öğrencilere basit geldiğini, kimi etkinliklerden hoşlanmadıklarını, ezber yönü güçlü olan öğrencilerin rahatsız olduklarını ve bilgi edinme açısından sıkıntı yaşadıklarını söylemişlerdir.

Görüşmede öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programını olumlu karşıladıklarını belirten öğretmenlerden biri olan Işıl öğretmen görüşünü “*Öğrencilerin tepkileri geçen senelere göre daha olumluydu. Derslerin daha hareketli işlendiğinden, araştırmalara yönelik olduğundan onlar daha memnun olduklarını söylediler*” (2, st 2-4) sözleriyle ifade etmiştir. Benzer biçimde Emel öğretmen ise, öğrencilerin derse karşı daha ilgili olduklarını “*Onların daha heyecanla daha ilgili ders işlediklerini gördüm. Bir de konular onların çok ilgisini çekti. (...) Çocukların tepkileri çok olumluydu*” (3, st. 6-8) biçiminde belirtmiştir.

Görüşmede öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki etkinlikleri yaparken zevk aldıklarını belirten Burak öğretmen ise görüşünü, “*Şimdi dersin işlenişi ile ilgili büyük keyif aldılar. (...) Etkinlikleri çok beğendiler. Daha hafifletilmiş daha işte neşeli ve zevkli geçtiğini söylediler*” (11, st.3-9) biçiminde belirtmiştir. Tarık öğretmen konuların güncel yaşamdan olmasının öğrencilerin dikkatini çektiğini “*Genel olarak çocuklar çok olumlu karşıladılar. (...) Ezbere bilgilerin olmaması ve öğrencilerin günlük hayatlarında kullanacakları konulara yönelik olması ve yaparak yaşayarak öğrenilecek konulara uygun olması öğrencilerde olumlu etkiler yaptı*” (18, st.6-9) biçiminde dile getirmiştir.

Görüşmede öğretmenlerden kimileri Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına öğrencilerin bir süre uyum sağlamada zorlandıklarını belirtmişlerdir. Bu görüşü vurgulayan öğretmenlerden, Tekin öğretmen görüşünü, “*Başta bu konuya yeni sisteme alışmada zorlandılar. Birinci dönemin sonuna kadar devam etti. 3-3,5 ay gibi bir zaman devam etti. (...). Çünkü alışılmış bir eğitim sistemin tamamen terk edilmesi ve yeni bir sistemin başlangıcıydı*” (16, st.9-14) biçiminde dile getirmiştir. Mehtap öğretmen ise, öğrencilerin düşüncelerini bir süre dile getirmekten kaçındıklarını “*Yani tepkileri ilk etapta biraz konuşmaya çekindiler açıkçası o da birazcık ailede konuşturulmamalarından kaynaklanıyor. Ailelerinde bazı*

şeylere izin verilmemesinden kaynaklanıyor. Susturulmalarından kaynaklanıyor sanıyorum. Düşüncelerini ilk etapta ortaya pek koyamadılar” (10, st 10-14) biçiminde belirtmiştir.

Görüşmede öğretmenlerin bir kısmı da, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının öğrencilere basit geldiğini, bilgi açısından sıkıntı yaşadıklarını ve özellikle ezber yönü güçlü olan öğrencilerin rahatsız olduklarını söylemişlerdir. Bu konuda Emel öğretmen daha önceki yıllarda verilen eğitimin farklılığından dolayı öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına alışmakta zorlandıklarını ve öğrencilere basit geldiğini “Öğrencilerin tepkileri iyi olmadı. (...) Çünkü biz çocukları 1. sınıftan beri en zora alıştırdık. Yükledik yükledik (...) sonra bu seneki programda da etkinlikler böyle oyunlar, dramalar (...) Sanki onlara oyun oynuyormuş gibi geldi” (3, st.3-7) sözleriyle açıklamıştır. Dilek öğretmen ise, ezber yönü güçlü öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının uygulanmasından rahatsız olduklarını, “Ezberci öğrenciler rahatsız oldu. Onlara direkt bir bilgi veriyorsunuz bu programda. İşte “Nasıldı, nasıl olur, kimdi nedir?” hep sorularla buldurmaya çalışıyorsun. O yüzden de onların zoruna gitti bu olay” (17, st.7-10) sözleriyle vurgulamıştır.

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına genel yaklaşımlarına ilişkin öğretmen görüşleri incelendiğinde, öğrencilerin yeni programa genelde olumlu tepki verdikleri ancak yeni bir eğitim anlayışı getirdiği için uygulanmaya başladığı ilk zamanlarda bir süre bocaladıkları belirlenmiştir.

3.2 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öğrencilerin Hoşlandıkları Etkinlikler

Öğretmenler, öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında birçok etkinlikten hoşlandıklarını dile getirmişlerdir. Öğrencilerin hoşlandıkları etkinliklere ilişkin öğretmen görüşlerine Çizelge 2’de yer verilmiştir.

Çizelge 2. Öğretmenlerin “Öğrenciler Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Ne Tür Etkinlikleri Yapmaktan Hoşlandılar?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar ve Frekans Dağılımları

Görüşler	f
Araştırma	18
Grup çalışması	10
Drama	10
Yaratıcılığını kullanabileceği etkinlik	8
Proje etkinliği	6
Sunum yapma	6
Görüşme	4
Ürün dosyası hazırlama	3
Kavram haritası	3
Günlük yaşamlarında kullanabilecekleri etkinlik	3
Kabartma harita	2
Gezi	2
Poster hazırlama	1
Bulmaca-Bilmece	1
Ödüllendirildiği etkinlik	1
Malzeme sıkıntısı çekmediği etkinlik	1
Doğayla ilgili etkinlik	1
Görüşler Toplamı	80

Çizelge 2’de görüldüğü gibi, öğretmenler öğrencilerin daha çok araştırma, grup çalışması ve drama etkinliklerinden hoşlandıklarını belirtmişlerdir. Bunların yanı sıra, öğretmenler öğrencilerin yaratıcılığını kullanabilecekleri etkinliklerden, projelerden, sunum ve görüşme yapmaktan, ürün dosyası hazırlamaktan, kavram haritalarından, günlük yaşamlarında kullanabilecekleri etkinliklerden, kabartma haritalardan ve gezilerden hoşlandıklarını dile getirmişlerdir. Öğretmenler arasında öğrencilerin poster hazırlama, bulmaca-bilmece etkinlikleri, ödüllendirildiği etkinlikler, malzeme sıkıntısı çekmediği etkinlikler ve doğayla ilgili etkinliklerden hoşlandıklarını söyleyenler olmuştur.

Görüşme sırasında birçok öğretmen öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan araştırma, grup çalışması ve drama etkinliklerinden hoşlandıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin özellikle İnternet araştırmasından hoşlandıklarını belirten Emel öğretmen düşüncesini, “*Öğrenciler özellikle İnternet araştırmasından çok hoşlandılar. (...) En çok sevdikleri şey, İnternet araştırmasıydı*” (3, st.11-12) biçiminde belirtmiştir. Öğrencilerin grup çalışmalarından hoşlandıklarını vurgulayan Tarık öğretmen ise görüşünü, “*Zevk alarak grup olarak yaptıkları etkinliklerden hoşlandılar. Grup olarak, oluşturduğumuz gruplarda bir araya geldiler bunlardan hoşlandılar*” (18, st.24-26) ortaya koymuştur. Gül öğretmen ise, öğrencilerin drama etkinliklerinden çok hoşlandıklarını “*Daha çok drama. Drama yapmayı sevdiiler kendileri konuyla ilgili yazarak senaryosunu oluşturuyorlar, dramayı sınıfta canlandırdılar. (...) Onda hiçbir problem yaşamadım*” (14, st.15-19) biçiminde dile getirmiştir. Öğrencilerin yaratıcılıklarını kullandıkları etkinliklerden hoşlandıklarını vurgulayan öğretmenlerden Tuğba öğretmen de görüşlerini şöyle dile getirmiştir:

Yaratıcılıklarını kullandıkları etkinliklerde tabii daha başarılı oluyorlar. Hayal güçlerini kullandıkları etkinliklerde tabii daha başarılı oluyorlar. Mesela peribacalarının küçük modelini yaptık. Çocuk ne yaptı? Önce peribacalarını araştırdı. Peribacaları nasıl bir şeydir? Nedir? Grup grup ayırdık. Zaten kendisi peribacalarının basit bir modelini maketini yaptı. Bu tip dediğim gibi hayal güçlerini yaratıcılıklarını kullandıkları etkinliklerde daha başarılı oluyor çocuklar (7, st.37-42).

Görüşmede kimi öğretmenler de öğrencilerin gezi etkinliklerinden çok hoşlandıklarını belirtmişlerdir. Bunu vurgulayan Orkun öğretmen bunun temel nedenini öğrencilerin okul içerisinde aynı ortamda kalmaktan sıkılmalarına bağlamış ve görüşünü, “*Röportaj yapmayı seviyorlar, gezip yerinde görmeyi istiyorlar. (...) Daha fazla yapılmasını istiyorlar (...) Galiba okul her gün okul her gün okul sıkıyor, aynı yer, aynı ortam*” (19, st.14-21) biçiminde dile getirmiştir. Kemal öğretmen de öğrencilerin kabartma haritası etkinliğini çok sevdiklerini şöyle dile getirmiştir:

Mesela biz Türkiye’nin dağlarını ovalarını, akarsularını öğrencilerimizde bir karton üzerinde bir çalışma yapabilirsiniz diye söyledik. Öğrencilerimiz o kadar mükemmel çalışmalar getirdiler ki, yani süngerle dağlar yapmış, ipliklerle akarsuları oluşturmuş karton üzerine, güzel değişik gazetelerden kestikleri ile ovalar oluşturmuş renk vermiş.(...) İşte dağlar denize dik şekilde gelir eğimlidir. Yavaş yavaş ovaya doğru sararır. Bu rengi bu gazeteden almış olduğu renklerden oluşturmuş. Bu çalışmalar çok ilgimizi çekmişti. Biz de bu çalışmayı örnek olarak göstermiştik (20, st.38-44).

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında hoşlandıkları ve zevkle yaptıkları etkinliklere ilişkin öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde, öğrencilerin daha çok araştırma, grup çalışmaları ve drama etkinliklerinden hoşlandıkları ortaya çıkmıştır.

3.3. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öğrencilerin Yapmakta Zorlandıkları Etkinlikler

Öğretmenler öğrencilerin yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında kimi etkinlikleri yapmakta zorlandıklarını dile getirmişlerdir.. Öğrencilerin yapmakta zorlandıkları etkinliklere ilişkin öğretmen görüşlerine Çizelge 3'te yer verilmiştir.

Çizelge 3. Öğretmenlerin“Öğrenciler Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Hangi Etkinlikleri Yapmakta Zorlandılar?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar ve Frekans Dağılımları

Görüşler	f
Araştırma	10
Yorum gerektiren etkinlikler	4
Görüşme yapma	3
Değerlendirme formlarını doldurma	3
Harita etkinlikleri	3
Rapor yazma	3
Grup çalışmaları	2
Malzeme bulamadıkları etkinlikler	2
Etkinliklerdeki kavramlar	2
Zorlandıkları etkinlik olmadı	2
Düz anlatım, soru yanıt	1
İçinde etkin olarak yer almadığı etkinlikler	1
Öykü tamamlama	1
Proje	1
Görüşler Toplamı	38

Çizelge 3'te görüldüğü gibi, öğretmenler öğrencilerin daha çok araştırma etkinliğinde zorlandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler araştırma etkinliği dışında, yorum gerektiren etkinliklerde, görüşme yapmada, değerlendirme formlarını doldurmada, harita etkinliklerinde, rapor yazma, grup çalışmalarında, malzeme bulamadıkları etkinliklerde, etkinliklerdeki kimi kavramları anlamada zorlandıklarını dile getirmişlerdir. Ayrıca, onlar öğrencilerin düz anlatım ve soru yanıt etkinliklerinde, öykü tamamlamada, proje etkinliklerinde zorlandıklarını ortaya koymuşlardır. İki öğretmen ise öğrencilerin zorlandıkları etkinlik olmadığını belirtmiştir.

Görüşmede birçok öğretmen öğrencilerin araştırma etkinliklerinde zorlandıklarını belirtmiş ve bunun nedenlerine ilişkin farklı görüşler ortaya koymuşlardır. Murat öğretmen araştırma için İnternet kafelere giden öğrencilerin nasıl araştırma yapacağını bilmediği için orada görevli kişilerin araştırma sürecine katıldıklarını, “*Araştırma konusunda sınırlılıklarımız var. İnternet kafelere gönderdiğimizde araştırmalar oradaki interneti bilen kişi tarafından çıkarılmış oluyor. (...) Nasıl araştıracaklarını bilmiyorlar*” (5, st.20-26) sözleriyle belirtirken öğrencilerin araştırma becerilerindeki eksikliği vurgulamak istemiştir. Gül öğretmen ise, öğrencilerin çevrede kütüphane ve bilgisayar bulamaması nedeniyle araştırma ödevlerinde sıkıntılar çektiklerini “*Bazen de işte kitaplarımızda bazı bilgiler verilmemiş. O bilgiler verilmezince çocuklar araştırıp gelmeleri gerekiyor. Ee bu çevrede çoğu kişinin bilgisayarı yok veya kütüphaneye gitme imkanları yok. Böyle durumlarda bunu araştırma yapmadan geliyorlar*” (14, st.23-26) biçiminde ortaya koymuştur. Öğrencilerin yorum gerektiren etkinliklerde zorlandıklarını belirten Ayhan öğretmen ise, düşüncesini, “*Siz birden bire demin de dediğim gibi 4 sene boyunca şu neydi bu neydi şeklinde soruyorsunuz. (...) Sen bu konuda ne düşünüyorsun? Sen olsaydın ne yapardın? Dediğin zaman biraz zorlandı*” (1, st.25-28) biçiminde açıklamıştır. Tekin öğretmen öğrencilerin değerlendirme formlarını doldurmada zorlandıklarını, doğru bir biçimde doldurmadıklarını vurgulamış ve görüşünü, “*Form doldurmayı hiç mi hiç sevmедiler. Bir kendi kendini değerlendirmede veya arkadaşlarını değerlendirmede objektif değerlendirme şansları yok. En sevdiği arkadaşlarını o konuda başarısız olsa dahi başarılı görüyor*” (16, st.96-102) biçiminde ortaya koymuştur.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki görüşme etkinliklerinde öğrencilerin zorlandıklarını belirten Sedat öğretmen de öğrencilerin çevre koşulları nedeniyle zorlandıklarını belirtmiş ve düşüncesini “Mülakatlarda görüşebilecekleri kimse yok çevrede başka yerlere gitmek zorundalar. Örneğin, Belediye Başkanıyla mülakat yapacak ya da çarşıda başka bir kurum amiri ile mülakat yapacak onları da tabii yapamadılar. Biz de veremedik” (13, st.20-22) biçiminde dile getirmiştir. Öğrencilerin ulaştıkları bilgileri rapora dönüştürmede zorlandıklarını belirten Tarık öğretmen görüşünü, “Yazılı ödevlerde İnternette indireceksiniz, İnternetteki bilgileri aynen getirmeyeceksiniz bunu rapora dönüştüreceksiniz. Orada sıkıntı yaşandı. Çoğu internette indirip işte o şekilde getirdiler” (18, st.64-67) biçiminde ifade etmiştir. Öğrencilerin programdaki etkinliklerde yer alan benzer kavramları anlamada zorlandıklarını belirten Tekin öğretmen, düşüncelerini şöyle dile getirmiştir:

Kavramların birbirinde çok yakın olması sorumluluk ve görev. Çocuğun bunu ayırt etme şansı hemen hemen kalmamıştır. Biz de toplumda da sorumluluk ve görev hemen hemen eş anlamda kullanılıyor. Bu yanlış kullanımdan dolayı, bu konunun tam oturduğuna ben inanmıyorum hala da oturmadı. Sınav sorularında yine aynı hataları yine aynı yapacaklar. Şimdi bizde sorumluluğu ya görevi aynı anlamda kullanıyoruz. Ama buradaki hani kul kadar bir incelik bunu anlatamıyorsun anlatsan da evde uygulaması yok. Babam diyor ki sorumlu olan bir şeyi ben bu görevi sana verdim. Ama bu sorumluluk aslında görev değil. Zorluk buradan kaynaklanıyor (16, st.44-58)

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında öğrencilerin yapmakta zorlandıkları etkinliklere ilişkin öğretmen görüşleri incelendiğinde, öğrencilerin genelde çevresel koşullar nedeniyle araştırma etkinliklerinde zorlandıkları ortaya çıkmıştır.

3.4. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Uygulanması Sonrasında Öğretmenlerin Öğrencilerde Gözlemediği Değişiklikler

Öğretmenler Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının uygulanmasıyla birlikte öğrencilerde kimi değişiklikler gözlediklerini dile getirmişlerdir. Öğretmenlerin öğrencilerde gözlemediği değişikliklere ilişkin görüşlerine Çizelge 4’te yer verilmiştir.

Çizelge 4. Öğretmenlerin “ Sosyal Bilgiler Programının Uygulanması Sonrasında Öğrencilerde Gözlemlendiğiniz Değişiklikler Neler Oldu?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar ve Frekans Dağılımları

Görüşler	f
Araştırmacı yönleri güçlendi	7
Daha etkin oldular	7
Sosyal Bilgiler dersini sevmeye başladılar	6
Daha az çalışmaya başladılar	6
Akademik başarıları düştü	4
Özgüvenleri arttı	4
Sorumluluk becerileri gelişti	3
Bilgilerini paylaşmayı öğrendiler	3
Bireysel yetenekleri gelişti	3
Öğrendiklerini yaşamlarına geçirdiler	2
Bilgileri kalıcı oldu	2
Akademik başarıları arttı	2
Olumsuz davranışlarını düzeltmeye başladılar	2
Kendilerini ifade edebilme yetenekleri gelişti	2
Eleştirel düşünme becerileri gelişti	1
İşbirliği yaparak çalışma becerileri gelişti	1
Birbirlerine saygılı davranmaya başladılar	1
Planlı ve programlı çalışmaya başladılar	1
Öğrenme istekleri arttı	1
Hatalarının sonucuna katlanmayı öğrendiler	1
Toplumsal konulara duyarlılıkları arttı	1
Daha kolay öğrendiler	1
Öğrenme sorumluluğunu almayı öğrendiler	1
Görüşler Toplamı	62

Çizelge 4’te görüldüğü gibi öğretmenler, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının uygulanması sonrasında öğrencilerin daha çok araştırmacı yönlerinin güçlendiğini, daha etkin olduklarını, Sosyal Bilgiler dersini sevmeye başladıklarını ancak, daha az çalışmaya başladıklarını belirtmişlerdir. Bunların yanı sıra, öğretmenler, öğrencilerin akademik başarılarının düştüğünü, sorumluluk becerilerinin geliştiğini, özgüvenlerinin arttığını, bilgilerini paylaşmayı öğrendiklerini, bireysel yeteneklerinin geliştiğini, öğrendiklerini yaşamlarına geçirdiklerini, bilgilerinin kalıcı olduğunu, akademik başarılarının arttığını, olumsuz davranışlarını düzeltmeye başladıklarını ve kendilerini ifade edebilme yeteneklerinin geliştiğini belirtmişlerdir. Ayrıca, öğretmenler arasında eleştirel düşünmeye başladıklarını, işbirliği yaparak çalışma becerilerinin geliştiğini, birbirlerine saygılı davranmaya başladıklarını, hatalarının sonucuna katlanmayı öğrendiklerini, planlı ve programlı çalışmaya başladıklarını, öğrenme isteklerinin arttığını, toplumsal konulara duyarlılıklarının arttığını, daha kolay öğrendiklerini ve öğrenme sorumluluğunu almayı öğrendiklerini dile getirenler olmuştur.

Görüşmede birçok öğretmen öğrencilerin araştırma yönünün güçlendiğini vurgulamıştır. Bu konuda görüş belirten Burak öğretmen düşüncesini, “*Öğrenci hazır kitapta yazılanın dışına çok çıktı. Yani sadece işte kitapta belli başlı ozanlarımızdan üç ozan verdiysek yöremize ait ya da ülkemizde yer etmiş ulusal ozanlardan daha fazlasını toplamaya çalıştı*” (11, st.47-51) biçiminde ifade etmiştir. Kemal öğretmen de Sosyal Bilgiler dersinde bütün öğrencilerin derse katıldığını, bu konuda isteksiz olan öğrencilerin bile zamanla derse katıldıklarını şöyle açıklamıştır:

Sınıfta 26 kişiden 20’si işin içinde ise o 6 kişi de artık diğerlerinden duya duya o tartışmaların içine giriyor. Olumlu ya da olumsuz cevaplar vererek o tartışmanın içine muhakkak az da olsa o üniteyle ilgili bir şeyler almış oluyor. O temayla ilgili bir şeyler almış oluyor. Seviye durumu 26.

olan alt seviyedeki bir öğrenci dahi programın sayesinde derse katıldı. Daha önceden bu böyle olmuyordu. Biz on kişiyle ders yapıyorduk. İşte kim söyleyecek üç beş kişi o üç beş kişiyle ders yapıyorduk. Diğerleri yazmada kalıyordu. Ama şimdi ister istemez o da işin içinde (20, st.95-105).

Görüşmede öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersini sevmeye başladıklarını belirten Işıl öğretmen, görüşünü, “*Sosyal Bilgiler herkesin bildiği gibi sıkıcı bir ders olarak bilinir. Yani ağır konular. (...) Ama bu sene öğrenciler daha çok sevmeye başladı böyle bir gelişme var*” (2, st.22-24) biçiminde ifade etmiştir. Görüşmede kimi öğretmenler de öğrencilerin daha az çalışmaya başladıklarını belirtmişlerdir. Sedat öğretmen 1998 ile 2004 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programını öğrencilerin çalışma düzeyleri açısından “*Geçen sene daha fazla çalışıyorlardı. Bu yeni program onları biraz gevşetti*” (13, st.34) sözleriyle karşılaştırmıştır.

Görüşmede öğrencilerin yaparak ve yaşayarak öğrenmeleri nedeniyle, bilgilerinin daha kalıcı olduğunu belirten birçok öğretmen olmuştur. Bu görüşü vurgulayan Emel öğretmen öğretim yılı sonunda bile öğrencilerin bilgileri hatırladıklarını “*Eylül, Ekim ve Kasım aylarında işlediğimiz bir üniteden Mart, Nisan, Mayıs aylarında soru yönelttiğiniz zaman çocuklar unutulabiliyordu. Ama şu an aynı soruyu sordumuz zaman çocuklar (...) öğretmenim şu etkinlikte bu geçmişti diyerek cevabını veriyor*” (3, st.55-60) biçiminde dile getirmiştir. Kimi öğretmenler de öğrencilerin özgüvenlerinin arttığını belirtmişlerdir. Derya öğretmen bu konudaki görüşünü, “*Bence özgüvenleri daha gelişti. (...) Kendilerine güvenleri geldi. Bir takım şeyleri yapabildiklerini anladılar. Ben de varım dediler bana göre. Güvenleri gelişti*” (9, st.36-39) biçiminde ifade etmiştir.

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki etkinliklerle bireysel yeteneklerini geliştirdiklerini belirten Seher öğretmen görüşünü, “*Ben kendi öğrencilerimin bir tanesinin çok güzel resim yaptığını bilmiyordum (...) ve dersleri de iyi olmayan bir öğrenci. Yani algılaması zor. O ödül aldı resimden yaptığı daldan ödül aldı. Çocuk o yönde kendini öyle güzel geliştiriyor ki hayranım ben buna*” (12, st.85-90) biçiminde ortaya koymuştur. Öğrencilerin sorumluluk becerisinin geliştiğini belirten Mehmet öğretmen ise, düşüncelerini şöyle açıklamıştır:

Sosyal Bilgiler dersinden şöyle bir örnek vereyim. “Sorumluluklarımız” diye bir ünitemiz vardı. Biz öğrencileri bir hafta sonu buluşturup bir yere plan yaptırıp gittiler. Orada şunu gördüler. Planda bir kişinin sorumluluğunu yapmadığı zaman diğer grubun hepsinin etkilendiğini gördüler. Sınıfta da görev dağılımlarında öğrenciler daha dikkatli. Artık herkes görevini elinden geldiğince yapmaya çalışıyor. Önceden bunu söyleyip geçiyorduk. Veya böyle bir şey yoktu. Ama şu anda herkes görevini diğer grupların da diğer insanların da mağdur olmaması için en iyi şekilde yapmaya çalışıyor (4, st.70-76).

Görüşmede kimi öğretmenler öğrencilerin sınavlardaki akademik başarılarının düştüğünü belirtirlerken, kimileri de öğrencilerin akademik başarılarının arttığını dile getirmişlerdir. Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin akademik başarılarının arttığını belirten Tarık öğretmen görüşlerini “*Daha önceki şeylere göre Sosyal Bilgilerde başarılarımız bir önceki yıllara göre çok daha iyi. (...) Milli Eğitimin yaptığı sınav sonuçları benim kendi sınıfımda (...) Mart'ta Milli Eğitimin yaptığı sınavda sınıf ortalaması %75 sınıf ortalaması (...) olması programın olumlu yönüydü*” (18, st.121-131) biçiminde dile getirmiştir. Öğrencilerin akademik başarılarının düştüğünü belirten Işıl öğretmen ise görüşünü, “*Başarılarımız geçen seneye göre oldukça düşüktü. (...) Nedeni teste çok fazla ağırlık vermedik bu sene açıkçası. Araştırmalara ağırlık verdik. Böyle olunca tabii çocukların pratiğe dönüştürerek soru çözmeleri eskiye göre daha yavaşladı*” (2, st.49-57) biçiminde ifade etmiştir.

Görüşmede öğrencilerin olumsuz davranışlarını düzeltmeye başladıklarını belirten Sedat öğretmen düşüncesini, “*Bu programda biraz daha davranışları olumlu yönde değişti. Örneğin, sınıf sözleşmesi konusu vardı. Onda kendileri girdiler işin içine. Bir sınıf temizliği konusunda (...) kendileri yapmak istedikleri için davranışlarını düzeltme yoluna gittiler*” (13, st.45-48) biçiminde ortaya koymuştur. Tekin öğretmen, öğrencilerin kendilerini ifade etme becerilerinin geliştiğini “*Öğrencilerin kendi düşüncelerini ve kendilerini ifade etmeleri serbest olarak bu programda ön plana çıktı. (...) Çocuk acaba ben bunun söylersem yanlış mı olur, veya şuna göre ne der düşüncesi de yok. Herkes istediği şekilde kendi düşüncesini konuyla ilgili söylüyor*” (16, st.101-114) sözleriyle ifade etmiştir. Öğrencilerin daha eleştirel olduklarını belirten Orkun öğretmen ise görüşlerini şöyle açıklamıştır:

Eleştirel oldular. Geçen yıl öğretmenimiz ne dese öyleydi. Ama bu yıl eleştiri yapıyorlar. Şöyle bir örnek vereyim. Okul kuralları. Mesela çocuk diyor ki madem okulun kuralı varsa bu öğretmeni de müdürü de her çalışana öğrenciyi kapsamalı. Yani olumsuzluk görüldüğü zaman öğrenci de varsa gel buraya diğer çalışanlarda aynı. Mesela okula geç kalma öğrencilerde görüldüyse hesap verir. Diğerlerinde niye sorulmuyor. (...) Eleştiriyorlar. Yani, kural ve kanunlar varsa diyor herkese olmalı. Burada en üst makamda oturanda en aşağıdakine kadar o kanun bağlamalı. (...) Her şey bizim için dediler. Yani kuralları bize koyuyorsunuz (19, st.85-97).

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının uygulanmasıyla birlikte öğretmenlerin öğrencilerde gözledikleri değişikliklere ilişkin görüşleri incelendiğinde, öğrencilerin araştırmacı yönlerinin güçlendiği, katılımcı oldukları, Sosyal Bilgiler dersini sevmeye başladıkları ancak, daha az çalışmaya başladıkları anlaşılmaktadır.

4. TARTIŞMA

Öğrencilerin yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına dayalı olarak uygulanan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına ilişkin yaklaşımlarını belirlemek amacıyla yapılan bu araştırma sonucunda, öğretmenler öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programıyla uygulanan derslerden zevk aldıklarını, birçok etkinliğin ilgilerini çektiğini ve etkinliklere isteyerek katıldıklarını belirtmişlerdir. Ancak, öğretmenler, öğrencilerin bir süre uyum sağlamada zorlandıklarını da dile getirmişlerdir. Bu durum, öğrencilerin dört yıllık geleneksel eğitimden sonra, 5. sınıfta yapılandırmacı eğitime geçiş sürecinde yaşanan sorunlar olarak değerlendirilebilir. Örneğin, öğrencilerin bir süre uyum sağlamada zorlandıklarını belirten kimi öğretmenler, öğrencilerin ikinci dönemde yeni programa uyum sağladıklarını vurgulamışlardır. Alanyazında araştırmanın bulgusunu destekleyen başka araştırmalara da rastlanmaktadır (Aykaç ve Başar, 2005; DüNDAR, Kayhan ve Yel, 2006; Yapıcı ve Demirdelen, 2007). Sözü edilen bu araştırmaların sonuçlarında öğretmenler öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinden zevk aldıklarını vurgulamışlardır. Bu sonuçların öğrencilerin yapılandırmacılığa dayalı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programını benimsediklerini gösterdiği söylenebilir.

Öğretmenler Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında öğrencilerin en çok araştırma, grup çalışması ve drama etkinliklerinden hoşlandıklarını belirtmişlerdir. Ancak, onlar aynı zamanda araştırmanın öğrencilerin en çok zorlandıkları etkinlik olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmanın bu sonucu oldukça ilginçtir. Bu durum, öğrencilerin genelde araştırma etkinliklerinden hoşlanmalarına karşın, okul, aile ve çevrede araştırma olanaklarının yetersizliği ve öğrencilerin yeterli düzeyde araştırma becerilerine sahip olmamaları gibi nedenlerle araştırma yapmada zorlandıkları biçiminde açıklanabilir.

Öğretmenler, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim programının uygulanmasıyla, öğrencilerin araştırmacı yönlerinin güçlendiğini ve etkinliklere daha istekli bir biçimde katılmaya başladıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersini sevmeye başladıklarını, sorumluluk becerilerinin geliştiği, öz güven duygularının geliştiğini, bilgilerini paylaşmayı öğrendiklerini, bilgilerinin kalıcı olduğunu, bireysel yeteneklerinin geliştiğini, öğrendiklerini yaşama geçirdiklerini, kendilerini ifade etme becerilerinin geliştiğini dile getirmişlerdir. Birçok araştırmacının bu bulguları destekler nitelikte sonuçlara ulaştığı görülmektedir. Yanpar-Şahin'in (2001) araştırmasında, yapılandırmacılığın uygulandığı Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin daha etkin, araştırmacı, yorumlayıcı oldukları ve Sosyal Bilgiler dersine karşı daha olumlu tutuma sahip oldukları bulgularına ulaşılmıştır. Aykaç ve Başar'ın (2005) araştırmasında öğretmenler; Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programıyla öğrencilerin daha araştırmacı, daha etkin, eleştireci, yapıcı ve yaratıcı olduklarını dile getirmişlerdir. Demir ve Bedir'in (2005), Dündar, Kayhan ve Yel'in (2006) ve Yanpar'ın (2005) araştırmalarında da Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin etkin oldukları ve dersten zevk aldıkları belirtilmiştir. Öztürk ve Tuncel'in (2006) araştırmasında da öğretmenler, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının uygulanmasında öğrencilerden olumlu tepkiler aldıklarını ifade etmişlerdir. Maypole'nin (2001) araştırmasında, yapılandırmacı sınıflarda öğrencilerin bağımsız araştırma ve işbirliği yapma ile eleştirel düşünme becerilerinin geliştiği, başkalarının görüşlerine saygılı ve etkin oldukları bulgularına ulaşılmıştır.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının uygulanmasıyla, öğrencilerin akademik başarılarında düşme olduğunu belirten öğretmenler, öğrencilerin akademik başarılarının arttığını belirten öğretmenlerden sayıca daha fazladır. Araştırmacının bu bulgusu, yapılandırmacı eğitimin öğrencilerin akademik başarılarının arttığını belirten birçok araştırma bulgusuyla örtüşmemektedir (Yanpar, 2005; Gültekin, 2005; Aykaç ve Başar, 2005). Öğretmenler görüşmede öğrencilerin akademik başarı göstergesi olarak daha çok Seviye Belirleme Sınavı sonuçlarından söz etmişlerdir. Bunda, Seviye Belirleme Sınavlarının 2004 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programıyla uyumlu olmaması etkili olabilir. Ayrıca, araştırmada, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının uygulanmasıyla birlikte öğrencilerin daha az çalışmaya başladıklarını ve onlarda rahatlama, gevşeme olduğunu belirten öğretmenler de olmuştur. Bu sonuçlar, öğretmenlerin çalışmaya başarı ölçütlerini önceki programın gerekleri ve varolan sınav sistemine göre değerlendirmeleleriyle açıklanabilir.

Yapılandırmacı öğrenme ortamının zengin araç-gereçlerle donanık olması gerektiği bilinmektedir. Araştırma sonucunda öğrencilerin yaratıcılıklarını kullanabildikleri etkinliklerden hoşlandıkları ancak, malzeme bulmada sıkıntı çektikleri etkinliklerde bunun gerçekleşmediği anlaşılmaktadır. Araştırmada öğrencilerin yorum ve değerlendirme yapmayı gerektiren etkinlikler ile bunlara dayalı rapor yazma, öykü tamamlama, harita okuma, değerlendirme formu doldurma gibi etkinliklerde zorlandıkları belirlenmiştir. Sosyal Bilgiler dersinin en önemli amaçlarından biri öğrencilerin, analiz, sentez ve yorum yapma becerilerini geliştirmektir.

Araştırma sonucunda, Sosyal Bilgiler dersine ve gelecekte yapılabilecek araştırmalara ilişkin şu öneriler getirilebilir:

- Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programından kaynaklanan olumlu güdülenmenin artarak sürdürülebilir duruma getirilmesi gerekir. Bunun için öğretmenler esnek program anlayışından hareketle sürekli olarak öğrenme ortamının öğelerini değiştirmeli, farklı yöntem ve teknikler kullanmalı ve farklı teknolojik araç-gereçlere başvurmalıdır.
- Öğretmenler, programın amaçlarına, çevre koşullarına ve öğrenci özelliklerine uygun etkinlikler oluşturmalıdır.

- Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının etkili bir biçimde uygulanabilmesi için etkinliklerde yaşanabilecek sorunlar öğretmenler tarafından önceden belirlenip gerekli önlemler alınmalıdır.
- Öğrencilerin araştırmalarda yaşadıkları zorlukları ortadan kaldırmak için okullarda öğrencilerin internet kullanabilecekleri ortamlar oluşturulmalı, var olan kütüphaneler kaynak açısından güçlendirilmelidir. Öğrencilere araştırma yöntem ve teknikleri öğretilmeli ve bu konuda ailelere eğitim desteği verilmelidir.
- Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının uygulanmasında gereksinim duydukları araç-gereçler, özellikle sosyo-ekonomik düzeyin düşük olduğu bölgelerde yer alan okullara sağlanmalıdır.
- Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının uygulanması sürecine ilişkin öğrenci yaklaşımlarını belirlemek amacıyla farklı okullarda gözleme dayalı nitel araştırmalar yapılmalıdır.

Sonuç olarak öğretmenler, öğrencilerin ilk zamanlarda zorlanmalarına karşın Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programını olumlu karşıladıklarını ve öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal gelişimlerinde olumlu değişimler yarattığını düşünmektedirler.

KAYNAKÇA

- Aykaç, N. ve Başar, E. (2005).** İlköğretim sosyal bilgiler dersi eğitim programının değerlendirilmesi. *Eğitimde Yansımalar VIII: Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu içinde* (ss.343-361). Ankara: Sim Matbaası
- Demir, S. ve Bedir, G. (2005).** İlköğretim sosyal bilgiler ve fen bilgisi öğretiminde öğretmenlerin dersin geliştirme bölümü etkinliklerine ilişkin öğrenci görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 11(44): 473-488.
- Dündar, H., Kayhan, C. ve Yel, S. (2006).** İlköğretim Sosyal Bilgiler 4.ve 5. sınıf programının değerlendirilmesi. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi Bildiri Kitabı 2. Cilt* içinde (ss. 476-486) Ankara: Kök Yayıncılık.
- Doolittle, P. E. ve Hicks, D. (2003).** Constructivism as a theoretical foundation for the use of technology in social studies. (erişim tarihi 12 Ekim 2006) (<http://www.itma.vt.edu/modules/spring03/learnth/DoolittleHicks5.pdf>.)
- Gay, L. R. (1987).** *Educational research competencies for analysis and application*. (3rd edition). London: Merrill Publishing Company.
- Grand, S. G. ve Vansledright, B. A. (1996).** The dubious connections: Citizenship education and the social studies. *Social Studies*, 87(2): 56-60.
- Gültekin, M. (2005).** İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde proje tabanlı öğrenmenin öğrenme ürünlerine etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 5(2):548-556.
- Güven, B. ve İleri, S. (2006).** İlköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde oluşturdukları metaforlara ilişkin bir inceleme. *XV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*. (13-15 Eylül 2006). Muğla: Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını.

- Kabapınar, Y. ve Dünder, Ş. (2006).** 2004 yılı sosyal bilgiler öğretim programı, ders kitapları ve sınıf içi uygulamalara ilişkin öğrenci görüşleri: öğretimin öznelere kendileri için yapılanları değerlendiriyor. *XV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*. (13-15 Eylül 2006). Muğla: Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Kaltsounus, T. (1987).** *Teaching social studies in the elementary school: The basics for citizenship*. 2nd edition. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Martorella, P. H. (1998).** *Social studies for elementary school children: Developing young citizens*. (2nd edition). New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Maxim, G. W. (2006).** *Dynamic social studies for constructivist classroom: Inspiring tomorrow's social scientists*. 8th edition. New Jersey: Pearson Merrill Prentice Hall
- Maypole, J. C. (2001).** The student's experience in a constructivist classroom. (Doctoral Dissertation. Colorado State University *ProQuest Dissertations and Theses*, (ProQuest Document ID:3013851).
- Miles, M. B. ve Huberman, M. A. (1994).** *An expanded sourcebook qualitative data analysis*. London: Sage Publication.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2005).** *İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve kılavuzu (4-5. sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- National Council for the Social Studies (NCSS). (1994).** *A vision of powerful teaching and learning in social studies: Building social understanding and civic efficacy*. (erişim tarihi 24 Haziran 2006) (<http://databank.nssc.org/article.php>)
- Öztürk, C. ve Tuncel, G. (2006).** Yeni 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programı ile ilgili öğretmen görüşleri. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi Bildiri Kitabı 2. Cilt içinde* (ss. 183-194). Ankara: Kök Yayıncılık
- Paykoç, F. (2005).** Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersi öğretim programı. *Yeni Öğretim Programı İnceleme ve Değerlendirme Raporu*. (erişim tarihi adresinden 05 Temmuz 2005) (http://www.erg.sabanciuniv.edu/docs/mufredat_raporu.doc.)
- Sunal, S. C. ve Hass, M. E. (2002).** *Social studies for the elementary and middle grades. A constructivist approach*. Boston: Allyn and Bacon.
- Şahin-Yanpar, T. (2001).** Oluşturmacı yaklaşımın sosyal bilgiler dersinde bilişsel ve duyuşsal öğrenmeye etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 1(2): 465-482.
- Şimşek, A. (2006).** İlköğretim öğrencilerine göre sosyal bilgiler dersi nasıl olmalıdır? *XV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*. (13-15 Eylül 2006). Muğla: Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi
- Yanpar, T. (2005).** Sosyal bilgiler dersinde oluşturmacılık yaklaşımına dayalı grup aktivitelerinin etkileri. *Eğitim ve Bilim*, 30(138): 86-96.
- Yapıcı, M. ve Demirdelen, C. (2007).** İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler öğretim programına ilişkin öğretmen görüşleri. *İlköğretim Online*, 6(2): 204-212.

Yıldırım A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık